

Remiss av Åtgärder för en jämnare fördelning av boendet för vissa skyddsbehövande – utkast till lagrådsremiss

Sammanfattning av SKR:s synpunkter

- SKR konstaterar att regeringens förslag till nytt regelverk om mottagandet av massflyktingar är långtgående och får omfattande påverkan på kommunala åtaganden. Det är en ny situation och en ny lagstiftning och de behov av ekonomiska och andra förutsättningar som SKR tar upp i yttrandet måste komma på plats för ett genomförande. SKR förutsätter en tät och kontinuerlig dialog med regeringen i såväl den fortsatta beredningsprocessen som i genomförandet. Regeringen behöver vara beredd att aktivt och löpande hantera en rad frågor och vidta åtgärder för att säkerställa ett bra mottagande för människor som flytt från Ukraina och för kommuners möjligheter att bistå staten i mottagandet.
- SKR delar regeringens bedömning om behovet av att åstadkomma en så jämn fördelning som möjligt mellan landets kommuner avseende mottagandet av massflyktingar. Vid ett förväntat stort mottagande måste Sveriges samlade kapacitet tas tillvara.
- SKR anser att det behövs förtydliganden i en rad frågor vad gäller förslaget om kommuners uppdrag att ordna boenden. SKR understryker att det ska vara upp till kommunen att avgöra hur skyldigheten att ordna boende ska fullgöras.
- SKR understryker att tydliga och tillräckliga ekonomiska och andra förutsättningar måste ges till kommunerna. SKR behandlar i yttrandet hur kommande kompletterande regelverk om ersättningar samt om mottagandets omfattning, fördelning, prioritering och tidsfrister bör utformas. Kompletterande regelverk måste snarast presenteras för att tydliggöra åtagandet och ge kommunerna planeringsförutsättningar.
- SKR understryker att staten genom sitt ekonomiska ansvar för mottagandet av asylsökande m.fl., inklusive massflyktingar, även har det ekonomiska ansvaret för andra insatser än boende, såsom skola, vård och sociala insatser. Regeringen behöver säkerställa statens ekonomiska ansvar även i dessa delar, där ersättningar i dag antingen är otillräckliga eller helt saknas. SKR hänvisar i dessa frågor till SKR:s tidigare hemställan.
- SKR delar regeringens bedömning att föreslagna ändringar medför ett behov av anpassningar i bosättningslagens bestämmelser. SKR anser att det också finns anledning att belysa och se över andra regelverk vid längre vistelse i Sverige, till exempel massflyktingars tillgång till språk- och andra arbetsfrämjande insatser samt nivån på dagersättning enligt LMA.

SKR:s synpunkter

5.1 Det behövs regler om anvisning av en kommun för boende med anledning av massflyktsdirektivet

SKR delar regeringens bedömning om behovet av att åstadkomma en så jämn fördelning som möjligt mellan landets kommuner för boende avseende personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd (massflyktingar). Med ett förväntat högt mottagande av massflyktingar behöver, menar SKR, samhällets samlade kapacitet tas tillvara. Det handlar dels om boende men även om förutsättningar för kommuner och regioner att erbjuda alla invånare skola, vård och omsorg. Det handlar också om kapacitet i annan samhällsservice och om möjligheter för bra mottagande och integration i lokalsamhället.

Enligt nuvarande lag (1994:137) om mottagande av asylsökanden m.fl. (LMA) är det Migrationsverket, dvs. staten, som med några undantag har ansvaret för mottagande och boende. Enligt regeringen har Migrationsverket dock inte kapacitet att ordna boende för ett så stort antal människor på kort tid som nu är aktuellt. Genom de ändringar i LMA som regeringen föreslår får kommunerna befogenhet att anordna boenden för massflyktingar. Det är enligt SKR nödvändigt om kommunerna ska bistå staten i mottagandet.

Ändringar föreslås också som innebär en skyldighet för kommuner att efter anvisning från Migrationsverket anordna boende. SKR konstaterar dock att flera frågor rörande bland annat mottagandets omfattning, fördelning, ersättning och annan praktisk hanteringen inte är beskrivet i denna remiss. En del av dessa frågor ska enligt förslaget regleras i kommande förordningar, men eftersom innehållet i dessa inte preciseras i promemorian är det i nuläget svårt att få en tydlig bild över kommunernas förutsättningar att bistå i mottagandet.

För att ta tillvara kapacitet och möjliggöra ett bra lokalt utformat mottagande är det också av stor vikt personer inte flyttas runt mellan boenden och kommuner. Varje flytt till ny ort innebär en omstart i skolan och lokalsamhället som kan inverka negativt både på enskilda och verksamheter vilket kan försvåra eller fördröja deltagande i skola, samhälls- och arbetsliv. Regeringen har i lagrådsremissen helt utelämnat avgörande resonemang om vikten av att minimera antal flyttar och SKR anser att det behövs en tydlig styrning i detta avseende i kommande proposition, förordningstexter och annan styrning av berörda myndigheter.

SKR efterlyser även ett tydliggörande och analys från regeringen hur ny reglering ska implementeras med så sömlös övergång som möjligt från de boenden som Migrationsverket tagit fram efter dialog med kommuner i enlighet med regeringens

uppdrag till myndigheten från 31 mars att åstadkomma en jämn fördelning vid anskaffning av boenden¹.

5.2 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. bör kompletteras så att en kommun får anvisas att ordna boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

SKR önskar förtydligande från regeringen om vad som avses med att Migrationsverket enligt den föreslagna ändringen i 3 § första stycket LMA *får* anvisa en kommun att ordna boende. Enligt andra stycket samma bestämmelse *ska* Migrationsverket anvisa en kommun att ordna boende för ensamkommande barn. Det saknas i lagrådsremissen ett resonemang kring varför regeringen har valt en annan formulering för den nu aktuella målgruppen och om vilka överväganden regeringen har gjort om tänkbara konsekvenser av förslaget.

SKR ser en uppenbar risk att den föreslagna bestämmelsen leder till osäkerhet om och varför en person kommer att anvisas till en kommun. Förslaget lämnar utrymme för ett svåröverskådligt system med parallella boendelösningar för massflyktingar, vilket riskerar göra utgångspunkten med en jämn fördelning mer otydlig än vad som är önskvärt. Det framstår också som att valet att anvisa eller inte kan komma att göras helt och hållet utifrån Migrationsverkets behov. SKR efterfrågar regeringens analys i denna del och önskar ett tydligt besked om vilka villkor som reglerar Migrationsverkets beslut att anvisa en massflykting eller inte.

SKR anser vidare att det behövs klargöranden om hur länge beslut om anvisning gäller. Med hänvisning till vad som sagts ovan om att minimera antal flyttar bör utgångspunkten vara att Migrationsverket inte ska kunna avsluta en anvisning så länge beslut om uppehållstillstånd för tillfälligt skydd gäller. Samtidigt behöver det klargöras vad som gäller om t.ex. en person väljer att flytta till eget boende efter anvisning.

SKR förutsätter också att regeringen säkerställer att den information om enskilda som behövs för att ta emot och ordna boende kan överföras till kommun i samband med anvisning. Det behöver också säkerställas att kommunen får information om en anvisning till boende i ett enskilt fall av någon anledning upphör. Kommuner behöver i dessa fall också ha möjlighet att lämna uppgifter till Migrationsverket om det behövs.

Det är vidare angeläget att regeringen tydliggör vilka sekretessbestämmelser som kommer att gälla för uppgifter om enskilda som bor på kommunala boenden. SKR noterar att sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL gäller i ärenden om bistånd åt asylsökande och vid verksamhet hos kommunal invandrarbyrå, men anser att det är otydligt om dessa bestämmelser kan få betydelse i det nu aktuella sammanhanget. Enskilda

¹ [Uppdrag till Migrationsverket att åstadkomma en jämn fördelning mellan kommuner för boenden för skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet \(Ju2022/01219\)](#)

individer måste få samma skydd för sina uppgifter oavsett om det är Migrationsverket eller kommunen som tillhandahåller boende.

5.3 Bestämmelsernas närmare utformning och placering

SKR efterfrågar förtydligande av vad regeringen menar med att förslaget om att 2 § tredje stycket andra meningen LMA - att vad som sägs om förläggningar i denna lag som helhet ska gälla även sådana boenden som anordnas av en kommun - ska ha en bredare betydelse än den som anges i 2 § andra stycket avseende boenden för ensamkommande barn. SKR önskar att regeringen tydliggör vad det innebär i förhållande till t.ex. 3 a § första stycket om att registrera en utlänning vid förläggning även om denne bor i eget boende och vilket aktör som ansvarar för detta. Regeringen behöver även se över hur ansvaret att ge sysselsättning enligt 4 § ska kunna fullgöras av Migrationsverket, eftersom bestämmelsen förefaller avse verksamhet vid boendet och om avtal om sådan verksamhet kan träffas med kommun enligt 6 §.

Vidare behöver det övervägas om även kommunen bör ha möjlighet att, i likhet med Migrationsverket, enligt 12 a § LMA, begära den hjälp av polisen som behövs för att verkställa ett beslut enligt LMA. En annan fråga är om det är Migrationsverket eller kommunen ska ta emot ersättning enligt 15 § som betalning för logi från utlänning som har inkomst av arbete. En ytterligare fråga gäller ansvar för praktiskt stöd och vägledning i samhället för de personer som av Migrationsverket anvisas boende i kommunen.

Av promemorian framkommer att några särskilda krav inte uppställs på typ av boende som kommunen ska anordna och att det är upp till kommunen att avgöra hur skyldigheten att ordna boende ska fullgöras i varje enskilt fall. (se förslag till författningskommentar till 3 § första stycket LMA). SKR vill betona vikten av att kommunen har en sådan rådighet att bestämma hur och var i kommunen boende ska anordnas. Kommuner har olika lokala förutsättningar att anordna boenden och dessa bör därför kunna anskaffas genom såväl upphandling som hyresavtal med fastighetsägare och privatpersoner eller anordnas inom kommunens eget bestånd. Kommunen måste inom ramen för samma anvisningsbeslut också kunna skifta till annat boende. I SKR:s dialog med medlemmarna om remissen framkommer även frågor om hur boenden i övrigt kan organiseras och iordningställas, t.ex. vad som gäller ifråga om enskilda eller delade boenden, tillgång till kök, sanitetsutrymmen, möbler och annan hemutrustning. Vad som här sägs behöver tydliggöras snarast för att kommunerna ska kunna påbörja sin planering för att ordna boenden enligt det nya regelverket.

Vidare anser SKR att det inte framgår tydligt av promemorian om det fortsatt är Migrationsverket som beviljar bistånd i form av logi enligt LMA eller om det är kommunen som beviljar biståndet. SKR efterfrågar ett tydligt besked i denna fråga, också avseende vad det innebär för personer som anvisas och är i behov av anpassat boende och stöd i hemmet för särskilda behov. Rättsläget är oklart avseende vem som

ansvarar för sociala insatser, exempelvis hemtjänst, till den som omfattas av LMA och har särskilda behov. I väntan på vägledande avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen gör SKR tolkningen att det ingår i LMA och Migrationsverkets ansvar att tillgodose de behov av anpassat boende och stöd i hemmet som massflyktingar har till följd av exempelvis ålder eller funktionsnedsättning (se Kammarrättens i Jönköping dom i mål nr 2654-19). Om kommunen får ett ansvar att ordna boende för massflyktingar ansvarar även kommunen för att tillgodose de behov av anpassat boende och stöd i hemmet som individen har behov av och SKR har i enlighet med denna tolkning hemställt om statlig ersättning för olika sociala insatser (Dnr 22/00480). Eftersom rättsläget är oklart avseende om sociala insatser ska tillhandahållas enligt SoL eller LMA behöver ersättningsbestämmelserna möjliggöra för statlig ersättning oavsett om stödet har beviljats enligt SoL eller LMA. Enligt SKR:s bedömning kan det förekomma beslut i fråga om hjälp i hemmet och andra sociala insatser såväl enligt 4 kap. 1 § SoL och 4 kap. 2 § SoL som LMA, vilket måste återspeglas i utformningen av ersättningsregelverket.

I lagrådsremissen föreslås att kommunen inte får fullgöra sin skyldighet att ordna boende genom placering i en annan kommun (se författningskommentaren till 3 § första stycket LMA). I nuvarande 3 § tredje stycket LMA finns en bestämmelse om att en kommun får placera ett ensamkommande barn utanför den egna kommunen bl.a. om det finns behov av tvångsvård eller att det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl för detta. SKR ser att liknande situationer kan komma att uppstå även vid anvisning av massflyktingar som är vuxna eller barn med vårdnadshavare som har vårdbehov som inte kan tillgodoses i den egna kommunen, exempelvis om det uppstår hot eller våld inom en familj som kräver att enskilda familjemedlemmar erbjuds skyddat boende eller andra insatser. SKR anser därför att det bör finnas en liknande möjlighet för kommunen att när det finns synnerliga skäl i enlighet med vad som gäller för ensamkommande barn ordna anpassat boende utanför den egna kommunen. För att tydliggöra att ansvaret för eventuell stöd åvilar den kommun som fått individen anvisad bör det förtydligas i lagtexten att anvisningskommunen behåller ansvaret för boende enligt LMA och är att anse som vistelsekommun enligt 2 a kap. 1 § SoL.

5.4 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. bör gälla även de som ansökt om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

SKR välkomnar att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ändras så att lagarna även omfattar personer som har ansökt om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Det förtydligar Migrationsverkets ansvar för individens försörjning under perioden mellan registrering och beslut, vilket underlättar för både kommuner och enskilda. Det tydliggör också enskildas rätt till hälso- och sjukvård.

Det blir dock i sammanhanget viktigt att en ansökan kan göras skyndsamt och om möjligt direkt vid ankomst och helst redan innan t.ex. hälso- och sjukvårdsinsatser

sätts in. Detta för att individen inte ska drabbas av stora och oväntade vårdkostnader och för att regionerna ska få rimlig kostnadstäckning direkt och för att undvika administrativt krångel. Det behöver också klargöras hur de personer som ansökt men ännu inte fått uppehållstillstånd och ett UT-kort ska identifiera sig vid kontakt med hälso- och sjukvården.

SKR ser vidare positivt på att förslaget avlastar de kommuner som är ankomstkommun för ett större antal ensamkommande barn. SKR har dock i detta avseende hemställt om att kommunen ska ha rätt till ersättning för sina kostnader för mottagande av ensamkommande barn i ankomstkommun från och med den dag då kostnaderna uppstår fram till det datum då Migrationsverket anvisar barnet till en kommun (Dnr. 22/00393). I de fall Migrationsverket på grund av bristande kapacitet att registrera ansökningar om asyl eller uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet inte kan ta emot en sådan ansökan ska kommunen ändå få ersättning för de kostnader som uppstår i samband med mottagande och placering av ett ensamkommande barn.

5.6 Förhållandet till vissa andra bestämmelser

SKR delar regeringens bedömning att förändringar i LMA kan medföra ett behov av att göra anpassningar i bestämmelserna om anvisning enligt bosättningslagen. Det gäller t.ex. en situation där en massflykting direkt efter uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får ett uppehållstillstånd som ligger till grund för folkbokföring och då omfattas av en ny anvisning enligt bosättningslagen. I ett sådant fall bör anvisning ske till den kommun som med stöd i LMA anvisats att ordna boende under tiden för uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Om den fortsatta utvecklingen visar att massflyktingar kan komma att stanna i Sverige mer än en kortare tid, finns anledning att också belysa och överväga behov av t ex ytterligare språk- och andra arbetsfrämjande insatser för vuxna. Med en skyldighet för kommuner att ordna boende till massflyktingar, finns praktiska skäl för att kommuner i samverkan med andra berörda aktörer får rådighet över hur insatser planeras och genomförs. SKR avser att återkomma till regeringen i dessa frågor.

SKR anser därutöver att det finns skäl att framöver se över nivån på dagarsättning enligt LMA, t.ex. om Europeiska unionens råd fattar beslut om att massflyktdirektivet ska fortsätta att vara aktiverat efter ett år. I ett sådant övervägande bör en analys genomföras om konsekvenser av dagens nivå ur ett barnrättsperspektiv och i förhållande till andra personer som har uppehålls- och arbetstillstånd.

Om rådet beslutar att det inte längre föreligger en massflyktssituation torde de personer som tidigare haft ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. utlänningslagen inte längre ha möjlighet att få ett sådant uppehållstillstånd. Under vissa förutsättningar kan ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd beviljas (21 kap. 6 § utlänningslagen). Om individen, efter att massflyktsdirektivet inte längre är aktiverat, ska kunna söka uppehållstillstånd i Sverige på annan grund behöver det finnas ett tydligt regelverk avseende vilken legal status de har under handläggningen

och vilka eventuella välfärdssystem individen omfattas av i väntan på nytt uppehållstillstånd. Det är enligt SKR angeläget att individen, efter lång vistelsetid, inte faller helt utanför alla välfärdssystem i väntan på beslut i fråga om uppehållstillstånd.

Det är ett statligt ansvar att tillse att de individer som inte längre har rätt att vistas i Sverige avvisas eller utvisas. Frågor om utvisning ligger helt utanför det kommunala uppdraget. Det kommunala åtagandet vad gäller att skydda barn som far illa och tillgodose behovet av vård utanför det egna hemmet för de barn i behov av detta är dock detsamma oavsett om barnet har uppehållstillstånd som massflyktning eller saknar sådant tillstånd och inte längre omfattas av LMA. SKR anser därmed att rätt till statlig ersättning enligt 8 och 15 § asylersättningsförordningen ska bestå till dess att kommunens beslut om vård utanför det egna hemmet upphör eller barnet folkbokförs. I det fall barnet folkbokförs torde ersättning i stället kunna aktualiseras med stöd av förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

5.7. Ersättning till kommunerna

I promemorian görs bedömningen att ersättning bör lämnas i form av schablonbelopp som avser att täcka de genomsnittliga kostnaderna kommunerna får för att ordna boenden. Det innebär, konstaterar SKR, att kommuner som har högre kostnader än genomsnittet inte får kostnadstäckning för sina åtaganden att ordna boende till massflyktingar. Förutsättningarna att ordna boende skiljer sig kraftigt åt mellan kommunerna, till exempel kan tillgången till bostadslösningar på den lokala bostadsmarknaden innebära att det är mycket dyrare att anordna boenden i vissa kommuner. Samtidigt är schablon att föredra för att det ska vara enkelt att ansöka och få ersättning. För att ersättningssystemet ska vara rimligt anser SKR att schablon ska kompletteras med en ventil för de kommuner som har särskilt höga kostnader. För att kunna få ersättning utöver schablon bör de kommuner som har högre kostnader redovisa skälet för detta. Migrationsverket kan vid behov begära och granska verifikationer som underlag för beslut om ersättning för merkostnader.

I och med att väsentliga faktorer som är förknippat med boendeuppdraget återstår att definiera i förordning går det inte ännu att ha någon uppfattning om rimlig nivå på schablonersättningen. Kostnadsbilden kommer att bli avhängig de praktiska förutsättningarna och närmare förtydliganden om vad som förväntas ingå i boendet (se SKR:s kommentarer under avsnitt 5.3).

Kommunerna inser givetvis värdet av bra boenden, vettiga boendemiljöer och rimliga kommunikationer. Men uppdraget ska hanteras utifrån de lokala förutsättningarna på bostadsmarknaden samt behovet hos kommuninvånarna och i övrigt flyktingmottagande. För många kommuner kommer boendeuppdraget att innebära dyra, tillfälliga, lösningar.

Kostnadsbilden påverkas därmed inte bara av den lokala bostadsmarknaden och hur boenden kan organiseras och iordningställas, utan också av vilka praktiska möjligheter kommunerna faktiskt har att hantera ett mottagande av okända familjekonstellationer

och med kort varsel. Att flytta ansvaret från Migrationsverket till kommunerna innebär att systemet går från storskalighet till småskalighet, med småskalighetens kostnadsnackdel. Det torde vara ett av huvudskälen till att Migrationsverket inte tidigare verkat för att uppnå en jämnare fördelning över landet vad gäller sina egna boenden.

Skrivningen om konsekvenser av förslaget som anges i bedömningen, där det står att: ”Förslaget beräknas rymmas inom de ekonomiska ramarna för 2022” skapar oro. Det är i texten inte tydligt vilka ekonomiska ramar som avses. Är det Migrationsverkets ramar som bedömningen bygger på är det SKR:s farhåga att ingen hänsyn tas till att kommunerna kommer att ha högre kostnader för bosättning än dagens anläggningsboenden. Migrationsverkets nuvarande ersättning till stora anläggningsboenden kan inte styra hur mycket kommunerna ersätts med, då alla analyser pekar på att kommunernas boenden blir kostsammare.

En jämnare fördelning måste samtidigt ses ur ett långsiktigt samhällsekonomiskt perspektiv, i synnerhet om ett antal av massflyktingarna blir kvar länge i Sverige. Möjligheten att hitta arbetstillfällen ökar med en jämnare fördelning och arbete skapar mindre kostnader på sikt för utanförskap, ohälsa och kriminalitet. För att kommunerna inte ska överkompenseras i form av skatteintäkter från sysselsättning från denna grupp arbetstagare, kan en rimlig lösning vara att staten behåller de skatteintäkter som genereras från Ukrainska flyktingar.

Staten har tidigare aviserat en ersättning på 500 miljoner kronor till kommunerna som ska fördelas efter antalet mottagna vid ett visst tillfälle. Syftet med denna ersättning är inte att täcka upp merkostnader för kommunernas boenden.

SKR:s sammanfattande synpunkter om utformning av ersättning till kommuner för att ordna boende:

- Utgångspunkten för ersättningen ska vara att täcka kommunernas kostnader för att anskaffa, utrusta, driva och avveckla boenden, i likhet med andemeningen i finansieringsprincipen. Utgångspunkten ska inte vara Migrationsverkets nuvarande kostnader enligt befintligt system utan kommunernas kostnader.
- Ersättningen måste ta hänsyn till de vitt skilda förutsättningarna att ordna boenden i Sveriges alla kommuner. Det måste finnas en ventil för särskilt högt kostnadsläge. Att staten har det ekonomiska ansvaret innebär att staten också måste bära den ekonomiska risken.
- Ersättningen bör utgå från antalet platser som iordningsställs enligt beslutade kommunal, oavsett om dessa är belagda eller ej. Dvs att ersättningen inte ska utgå utifrån antal mottagna personer. Kommunerna har sämre möjligheter än Migrationsverket att hantera sin kapacitet flexibelt.
- Ersättning för boendeplatser ska betalas ut månadsvis, direkt i anslutning till ersättningsperiodens utgång. Övriga ersättningar inom

asylersättningsförordningen och förordningen om statlig ersättning för vissa utlänningar som inte utgår med automatik ska handläggas inom 30 dagar. Kravet på snabb handläggningstid ska definieras och tydliggöras i instruktion till myndigheten.

- Regeringen måste planera för ett eventuellt återvändande och hur man ser på kommunernas boendeuppdag och ersättning kopplat därtill, givet att dessa personer, under en tid i Sverige, inte omfattas av EU:s massflyktsdirektiv.
- Om återvändande sker eller i de fall Migrationsverket av andra skäl inte längre har behov av platserna, kan platserna sägas upp, men det ska ske med en rimlig avvecklingsperiod.
- En snabb uppföljning av kommunernas kostnader för att ordna boende måste genomföras i närtid, och utifrån den nödvändiga justeringar säkerställas

Ersättning till kommuner och regioner för andra åtaganden kopplade till mottagande och boende

I promemorian konstateras att staten har det huvudsakliga ansvaret för mottagande av asylsökande m.fl. och utgångspunkten är att staten ska ersätta kommunerna (och regionerna) för de kostnader som de har för insatser som de är skyldiga att tillhandahålla.

SKR har den 1 april lämnat en hemställan till regeringen om behov av ersättningar till kommuner och regioner för andra insatser till massflyktingar från Ukraina (Dnr. 22/00480).² Den handlar om ersättning för förskola, förskoleklass, fritids, grundskola och gymnasieskola samt ersättning för sociala insatser, hemsjukvård och mottagande av ensamkommande barn. Frågeställningarna är bara delvis direkt sprungna ur den situation som uppstått i och med massflyktsdirektivet och ett eventuellt utökad uppdrag för kommunerna. SKR anser dock, även om synpunkterna/ändringarna, delvis kan vara tillämpliga för alla personer som omfattas av LMA, att frågorna nu får kraftigt ökad betydelse. Dels utifrån att mottagandet förväntas bli stort, och dels utifrån att ett utökad kommunalt åtagande för boende kräver en helhetsbild av de ekonomiska förutsättningarna och därmed åtgärder från regeringen.

Ersättning till regioner för patienter som evakuerats från Ukraina

Regionerna har sedan en tid börjat ta emot svårt sjuka patienter som evakuerats hit från Ukraina. Skillnaden från den vanliga asylsjukvården och vården för de massflyktingar som tagit sig hit själva är att de patienter som evakuerats hit redan är svårt sjuka. Ersättning för asylsökandes hälso- och sjukvård utgår som schablonersättning och ersättning för hälsoundersökningar. Dessutom får regionerna ersättning för särskilt kostsamma patienter där ersättning utgår för kostnader *över* 100 000 kronor per vårdepisod. Kostnaden upp till 100 000 kronor genererar med andra ord ingen ersättning till regionerna. Det finns också en diskrepans mellan vad

² Läs vidare: [Hemställan gällande behov av ersättningar till kommuner och regioner för insatser till massflyktingar från Ukraina \(SKR 2022-04-01\)](#)

Migrationsverket respektive regionerna/hälso- och sjukvården tolkar som en vårdepisod, där Migrationsverket gör en betydligt snävare tolkning. För vissa svårt sjuka patienter, till exempel cancerpatienter som har flera vårdepisoder till en hög sammanlagd kostnad, kan detta leda till stora kostnader för regionerna som inte tillnärmelsevis täcks av schablonersättningen. Kostnaden för cancerläkemedel som många gånger är mycket dyra är inte avgränsade till vårdepisoder i slutenvården utan kan behövas under hela patientens sjukdomsperiod. Det är oklart om 9 § i förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård är anpassad för de behov som dessa patienter har över tid.

Både sjukhusvårdens kostnader, läkemedel och kommande behov och kostnader inom primärvården, inklusive hemsjukvården måste därför följas noggrant av både regionerna och av Migrationsverket. Om det visar sig att kostnaderna ökar markant måste en diskussion skyndsamt upptas mellan Regeringskansliet och SKR om möjlighet till ersättning utöver dagens regelverk.

5.8 Ett bemyndigande avseende fördelning och tidsfrist

Vid sidan om regelverk för ersättning till kommuner som anvisats att ordna boende till massflyktingar, föreslås i promemorian att regeringen får meddela kompletterande föreskrifter i frågorna nedan som alla har stor betydelse för kommunernas planerings- och andra förutsättningar att genomföra uppdraget. Av promemorian framkommer i endast liten utsträckning resonemang om föreskrifternas syfte och innehåll. Det är av stor vikt att regeringen har en nära dialog med kommunerna och SKR i den fortsatta beredningsprocessen. Nedan följer SKR:s övergripande synpunkter om behov som måste beaktas i föreskrifterna för att kommuners utökade åtagande ska vara genomförbart. SKR anser att, i ljuset av den extraordinära situation som råder och förslag om genomförande inom några månader, att utformningen av kompletterande förordningar måste medge långtgående möjligheter till flexibilitet utifrån dialog mellan berörda myndigheter och kommuner. Vidare behöver barnperspektiv beaktas i framtagandet av föreskrifterna.

1. Antalet utläningar för vilka det under ett visst år finns ett behov av att anvisa en kommun

SKR vill understryka att kommunens åtagande anges i *antal* och inte i *andel* av kommande mottagande. Antalet bör avse boendeplatser och inte personer för möjligheten att koppla till en ersättning per plats. Om regeringen i den fortsatta processen ser behov av att kunna revidera kommuntalen under innevarande år, dvs. antal boendeplatser som kommunens ska tillhandahålla, behöver eventuell utökning och avveckling meddelas med god tidsfrist. Då prognosen för behovet av boenden är förknippad med stor osäkerhet är det viktigt att Migrationsverkets egna boenden kan användas som dragspel initialt i händelse av högre mottagande än beräknat, alternativt att kommuner som anmäler att de har kapacitet att ordna boenden utöver sina kommuntal också kan anvisas över kommuntalet.

2. Prioriteringen vid anvisningar

Regeringen skriver att föreskrifter om prioritering vid anvisningar till en kommun som ska ordna boende, till exempel kan omfatta bestämmelser om att personer som bor i eget boende ska prioriteras ned till förmån för personer som bor i anläggningsboende.

Ett sådant resonemang förfaller enligt SKR ha fokus på att minska behovet av Migrationsverkets boenden snarare än att se till enskilda barns och vuxnas liksom kommuners behov. Genom det stora engagemang från allmänheten att hjälpa människor som flyr från Ukraina med initialt boende är det inte osannolikt att många massflyktingar i ebo kommer att ha behov av hjälp med bostad i ett mer eller mindre senare skede. Särskilt med tanke på att mottagandet består av många barn är det angeläget att verka för att minimera antalet flyttar i samband med så kallade spruckna ebo, i syfte att barn i möjligaste mån ska kunna gå kvar i förskola och skola. Migrationsverket bör instrueras att i förekommande fall ha en dialog med berörd kommun för att tillsammans avgöra om anvisning att ordna boende kan ske till samma kommun, och utan en föregående temporär flytt till Migrationsverkets boende.

SKR vill även uppmärksamma regeringen på den utbredda oron som finns hos både kommuner och ett flertal myndigheter med ansvar för frågor om människohandel och sexuell exploatering för att kvinnor och barn som befinner sig i olika privata boendelösningar riskerar att fara illa. En föreskrift som reglerar en nedprioritering av människor som bor i eget boende måste ur detta hänseende också noga övervägas så att kvinnor och barn inte riskerar att bli kvar i utsatta situationer.

3. Fördelningen av anvisningar mellan kommuner

Utgångspunkten för en jämnare fördelning i en massflyktingsituation bör enligt SKR vara att ta tillvara Sveriges samlade kapacitet, möjliggöra ett så bra mottagande som möjligt för barn och vuxna och minska risk för oönskad påverkan på övriga lokalsamhället.

SKR anser att bosättningslagens fördelningsprinciper kan vara en utgångspunkt men det bör finnas möjligheter till justeringar och omfördelning mellan län och kommuner om det i dialog med kommunerna framkommer möjligheter som inte fångas i fördelningsmodellen att ordna boende och mottagande utöver kommunal. Det är särskilt angeläget i den nu aktuella situationen när ett regelverk med utökat åtagande för kommuner planeras att implementeras med kort tidsfrist.

SKR vill också framhålla vikten av att de boendelösningar som Migrationsverket anskaffar i samråd med kommuner innan ny lagstiftning träder ikraft utgör en utgångspunkt för fördelning enligt kommande regelverk. Detta bör gälla även om behovet av boendeplatser senare beräknas vara lägre än det behov som nu ligger till grund för Migrationsverkets nuvarande uppdrag att anskaffa boenden med jämn fördelning. Här är dock dialog och överenskommelse om omfördelning med berörda kommuner central.

Det kan också finnas anledning att i föreskrift tydliggöra om och under vilka förutsättningar Migrationsverket kan ändra beslut om en pågående anvisning, och vilken påverkan det får på antalet boendeplatser som kommunen ska tillhandahålla. Det kan gälla till exempel om personer som anvisats senare ordnar eget boende eller om det finns särskilda skäl för att byta anvisningsort.

Anvisning av ensamkommande barn som omfattas av masskyddsdirektivet

Mottagandet av ensamkommande barn som massflyktingar har initialt skiljt sig från tidigare mottagande av ensamkommande barn. Av de anvisningar som Migrationsverket har gjort av ensamkommande barn som massflyktingar fram till och med 12 april har 98 procent gjorts på så kallad anknytning, dvs. till en kommun som barnet och den medsökande eller medföljande vuxne har anknytning till.

Detta kan leda till att den gällande anvisningsmodellens (avseende ensamkommande barn) utjämnande syfte sätts ur spel, vilket kan bli en stor utmaning för enskilda kommuner, inte minst i de fall det rör sig om olika privata initiativ att evakuera ett större antal ukrainska barnhemsbarn. När dessa anvisas på anknytning till en enskild kommun kan det innebära en stor påfrestning på den enskilda kommunens kapacitet vad gäller t.ex. barnavårdsutredningar, tillgången till olika placeringsalternativ, skola och primärvård. Bestämmelserna i 3 § tredje stycket LMA om begränsning av möjligheten att placera ensamkommande barn utanför den egna kommunen kan i en sådan situation vara svåra att tillämpa fullt ut.

SKR ser att regeringen och myndigheter med anledning av detta bör följa utvecklingen noga och vara beredd på att skyndsamt vidta lämpliga åtgärder om behov uppstår. Det kan exempelvis vara i form av att besluta om uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram tillfälliga undantagsbestämmelser för massflyktingar i myndighetens föreskrifter och allmänna råd om HVB och stödboende. Därutöver kan det finnas behov av tillfällig anpassning av Socialstyrelsens vägledning för både tillfälliga och stadigvarande placeringar i barnets nätverk. Det får inte vara så att socialtjänstens bedömning av vad som är barnets bästa ska behöva stå i strid med vad som krävs för att ett nätverkshem/familjehem ska anses vara lämpligt. Massflyktingar kommer i många fall att bo i anläggningsboende, Migrationsverkets eller kommunens, varför det kan behövas anpassning vad gäller krav på hur det enskilda hemmet ska vara beskaffat för att inte barn och anhöriga ska behöva skiljas åt.

SKR vill också noga understryka vikten av att Migrationsverket samordnar anvisningen av ensamkommande barn och anvisningen av deras medföljande/medsökande, så att individerna inte anvisas genom två olika anvisningssystem med risk för att det blir två olika kommuner som får ansvar för att ordna boende för barnet respektive nätverket.

4. Inom vilken tid kommun ska ordna boende

Tidsfristen att ta emot efter anvisning är två månader i bosättningslagen. Det bör utgöra ett riktmärke även i det nu föreslagna regelverket. SKR vill dock betona

möjligheten att påskynda mottagandet genom att Migrationsverket i första hand genomför anvisningar till kommuner som meddelar Migrationsverket att de har iordningsställda platser. Det bör enligt SKR prioriteras framför att kontinuerligt under året ha en jämn fördelning, även om det innebär en omfördelning i det totala mottagandet utifrån hur många massflyktingar från Ukraina som kommer att utgöra Sveriges faktiska mottagande.

6. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Se avsnittet ovan om att prioritera anvisningar till kommuner som meddelar att de har iordningsställda boenden eller redan har massflyktingar i kommunen som bor i boenden som anskaffats av Migrationsverket i samråd med kommunen. Om en sådan prioritering inte kan säkerställas anser SKR att ett så snart datum för ikraftträdande kan ifrågasättas när det gäller ett så omfattande utökat kommunalt åtagande.

7. Konsekvenser av förslagen

Regeringen skriver att det inom ramen för detta lagstiftningsärende är svårt att bedöma i vilken omfattning och hur olika välfärdsverksamheter kommer att påverkas. SKR vill i första hand peka på den uppenbara påverkan som mottagandet kommer att få och som har redovisats i hemställan om behov av ersättningar till kommuner och regioner för insatser till massflyktingar från Ukraina (Dnr. 22/00480).

Som SKR har framhållit ovan är det också av stor vikt att regeringen noggrant följer utvecklingen. En snabb uppföljning av kommunernas kostnader för att ordna boendeuppdraget måste genomföras i närtid, och utifrån den nödvändiga justeringar säkerställas. Då det är första gången massflyktsdirektivet aktiveras är det svårt att överblicka samtliga konsekvenser. Därför behöver regeringen även i andra avseenden vara beredd att vidta åtgärder som förbättrar förutsättningar för kommuner och regioner att bistå staten i mottagandet och erbjuda barn och vuxna ett gott mottagande i sina verksamheter och i lokalsamhället. SKR förutsätter en tät och kontinuerlig dialog med regeringen i såväl den fortsatta beredningsprocessen som i genomförandet.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande

Sverigedemokraterna deltar inte i beslutet.